

אלדד הדני - הלכות ארץ ישראל

משה שווערד

א. מרדכי על חולין - אות תשמא

עוד מצאתי הגהות במרדכי שהשחיטה כשרה בנשים כו' ומיהו בהלכות א"י כתוב נשים לא ישחטו מפני שדעתן קלה וחולק על תלמוד שלנו:

ב. מרדכי על חולין - אות תקעא

[תקעא] [דף ב] הכל שוחטין. נראה הא דלא תני הכא אחד האנשים ואחד הנשים משום דמילתא דפשיטא הוא דאשה כשרה לשחוט אפילו לכתחלה דאפילו בקדשים אמרינן בפרק כל הפסולין שהשחיטה כשרה בנשים ובזורים: **כתב רבינו ברוך ראיתי כתוב בהלכות שחיטה שהביא רבי אלדד בן מחלי הבא מעשרת השבטים אמר יהושע מפי משה מפי הגבורה כל הזוכה לה' ואינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיתו וכו' עד דאמר יהושע כל טבח שישחוט שחיטה שאינה הגונה בין בבהמה או חיה או עוף פגול הוא לא יאכל ולא ישחוט עד שיפנה אל הקדש למקום תפלה ואם ישחוט בלא ברכה פגול הוא ואם ישחוט ערום פגול הוא ואם שחט ולא היה עליו סודר [פי' על ראשו] פגול ואם לא הורחץ משכבת זרע ושכח ושחט פגול. אבל אסור לשחוט בימי אבלו (ואסור השחיטה) [והשחיטה אסורה] מיד אשה מיד סריס מיד זקן לאחר שעברו עליו פ' שנה ומנער עד שימלא י"ח שנה ע"כ: וחומרא בעלמא הוא כל אלה הדברי ולא נהיגינן כותיה.**

ג. ספר אור זרוע - ח"א אות שפז

בתשובת הגאונים מצא מורי אב"י העז"רי כתוב. אם שחט והזיד ולא בירך או כיסה והזיד ולא בירך אסור לו לאכול ממנו אבל לאחרים מותר, והוא חייב מלקות ואינו נראה בעיניו אלא נראה לו דגם לו מותר אך באיסורא קאים וז"ל הלכות גדולות ומן קמיה דשחיט צריך לברך על השחיטה והדר משחיט, וטבח דלא בריך ואשתלי ושחיט שרי למיכל מההוא בשרא [ע"כ] ש"מ מדלא כתב הכי, אפילו לדידיה שרי ותו דיכול עדיין לברך לאחר שחיטה, שכל מצוה שלא ברך עובר לעשייתה מברך לאחר עשייתה ודיו כדפרישית בברכות, ואמר בירושלמי פרק הרואה (ה"ג ברכת שחיטה מאימתי מברך עליה ר' יוחנן אומר עובר לעשייתה ר' יוסי בר נהוראי אומר משישחוט שמה תתנבל בשחיטתה מעתה משיבקר את הסימנין, חזקת בני מעים כושר ר' בא בשם רבנן דתמן שחטה ואכלו זאבים בני מעיה כשירה שחזקת בני מעיה כושר וכו' הרי אתה רואה דלר' יוסי בר נהוראי כך היא עיקר המצוה שישחוט ואח"כ יברך א"כ זה ששחט בלא ברכה אינה סברא שנתמיר עליו כולי האי לאסור לו הבשר ונראה בעיני דע"כ ל"פ ר' יוחנן אלא שסובר שצריך להקדים ברכה לשחיטה אבל אי אשתלי ושחט מודה שמברך אח"כ ודיו ומיכן ראיה דלא קיי"ל כמש"כ ר' אלדד הדני שחט בלא ברכה נבילה ותדע שכמו כן כתב שחט בלא סודר נבילה וכן נמצא כתוב בהלכות א"י דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלה ותנן להדיא שהשחיטה כשירה בנשים בפרק כל הפסולין (דף לא ע"ב). ותו נראה בעיני דאפילו החכם לא כתב אלא חומרא בעלמא ...

ד. רא"ש על חולין פרק ראשון - סימן א

הכל שוחטין ושחיטתן כשירה. חוץ מחרש שוטה וקטן שמה יקלקלו בשחיטתן וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשירה. הא דלא תנא אחד אנשים ואחד נשים כדקתני בתמורה התם איצטריך למיתני נשים כדקתני התם משום דכל הפרשה בלשון זכר נאמרה. אבל הכא אין חדוש באשה יותר מבאיש. והא דתנא בפ' כל הפסולים (דף לא ע"ב) שהשחיטה כשירה בנשים משום דשאר עבודות פסולות בנשים ואפילו כהנות איצטריך למימר בשחיטה דכשירה. ובהלכות ארץ ישראל כתב דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלות. ואין הש"ס שלנו סובר כן מדאמר בפ' כל הפסולין ששחטו דיעבד אין לכתחלה לא ורמינהו ושחט מלמד שהשחיטה כשירה בזר. ומשני הוא הדין דאפ"ל לכתחלה ומשום דבעי למיתני טמא דלכתחלה לא שמא יגע בבשר תנא ששחטו. ואם איתא דנשים

לא ישחטו לכתחלה הוה ליה למימר מנשים דמתני ברישא. ועוד דאפילו בחולין לא ישחטו לכתחלה. ואותו חכם שכתב הלכות א"י כתב חומרות מדעתו וכמו כן כתב...

ה. תוספות רא"ש על חולין דף ב/א

.. ואותו חכם שכתב הלכות ארץ ישראל כתב חומרות מדעתו וכמו כן כתב שחט ולא בירך שחיטתו פסולה:

ו. תוספות על זבחים דף לא/ב

כל הפסולין ששחטו: שהשחיטה כשרה בנשים. בגמרא מוכח דנשים שוחטות אפ"ל לכתחילה הא דתנן ששחטו דיעבד משום דבעי למיתני טמאים דלכתחילה לא ולא קאמר משום דבעי למיתני נשים דקתני ברישא מיכן תשובה למה שכתבו בהלכות א"י דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלה ועוד כתוב בהן שחט ולא בירך וערום ששחט שחיטה פסולה ונראה שהם חומרות בעלמא שהיה אומר אותו החכם שכתב הלכות ארץ ישראל:

ז. תוספות על חולין דף ב/א

הכל שוחטין. כתוב בהלכות ארץ ישראל דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלות ואין נראה דאפילו במוקדשין שוחטות לכתחלה כדאמרינן פרק כל הפסולין (זבחים דף לא): כל הפסולים ששחטו דיעבד אין לכתחלה לא ...

ח. רבינו נסים על הרי"ף חולין דף יט/א

אלפסי והרמב"ם ז"ל בפרק עשירי מהלכות שחיטה אבל יש מקצת נוסחאות דלא גרסי וכן אמר רבי יוחנן והוה להו רב ושמואל וקיימא לן כרב באיסורי ולפי זה לית לה בדיקה כלל וכן כתב הרב בעל העיטור ז"ל אבל על דברי הרב אלפסי והרמב"ם ראוי לסמוך ודוקא נשמט הוא דחיישינן ליה אבל נשבר גפה אפילו בעצם השלישי כשרה והיינו מתניתין דקתני סתמא נשתברו גפיה ואע"פ שיש מי שמחמיר בדבר וכן בהלכות אלדד הדני החמיר בזה כלומר בשבירת העצם הסמוך לגוף ואין לחוש לדבריו:

ט. רא"ש על חולין פרק שמיני - סימן א

[דף קו ע"ב] ת"ר קדוש ידים ורגלים עד לפרק פי"א מקום חיבור היד לקנה. לתרומה עד לפרק פירוש מקום חיבור אצבעות על גב היד. בחולין עד לפרק פירוש פרק השני שבאצבעות. ואסיקנא משום דר' יהושע בן לוי דעד לפרק בין לחולין בין לתרומה לחומרא. וכן הילכתא ורב אלפס ז"ל גורס (ברכות פ"ח) קידוש ידים ורגלים עד לפרק לחולין עד לפקק. לתרומה עד לפרק. פירוש פקק הם הקשרים שבסוף האצבעות מלשון (ברכות דף כח ע"ב) שיתפקקו כל חוליות שבשדרה. דכמו כשאדם כורע בולטות החוליות כלפי חוץ כך כשאדם כופף אצבעותיו בולטין אותן קשרים כלפי חוץ. והכי פירושו קידוש ידים עד הפרק חבור היד והזרוע. לחולין עד לפקק סוף האצבעות. לתרומה עד לפרק סוף היד כמו בקדוש. ומה שלא שנה יחד קדוש ותרומה כיון דשיעור אחד להם. מפני ששנה תחלה קידוש ידים שהוא מן התורה ואח"כ חולין שהוא מצוי יותר ואח"כ תרומה. ובה נחלקו האמוראין. רב היה גורס בחולין לפקק ובתרומה עד לפרק. ושמואל היה גורס בשניהם לפרק ומצריך גם בחולין עד הקנה וכן נמצא כתוב בהלכות א"י נט"י כל היד. וכן נמצא בספר הזהיר אמר שמואל לחולין כל היד. ולכך כתב רב אלפס ז"ל משום דר' יהושע בן לוי עד לפרק בין לחולין בין לתרומה ולא כתב לחומרא. כיון דאמר עד לפרק ממילא ידענא דהוי לחומרא עד הקנה וחומרא יתירה היא והעולם לא נהגו כן וקשה לריב"ל כיון דשלתן שוין ליערבינהו וליתנינהו ודוחק לומר דחזא חזא שמעינהו וגרסינהו:

י. סמ"ג - חלק מצות עשה - מצוה סג

נשלמו חמשת הדברים: השוחט בשנים ושלשה מקומות רב אמר (חולין ל, א) כשרה וכן הלכה דרב יצחק ב"ר שמואל בר מרתא (ל, ב) אכל ממיטב חתיכות שנעשית כך ואין הלכה כשמואל שפוסל ואמר שצריך שחיטה מפורעת ואינה כאן מפורעת מפני ששחט במקום אחד בקנה מיעוט הסימן ובמקום אחר רוב הסימן ומפני שהחתיכים מקורבים אין מקום שחיטת הרוב מתרווחת ועוד דרב ושמואל (בכורות מט, א) הלכה כרב באיסורא כך פירש רבינו שלמה פירוש שנים ושלשה מקומות ובשאלתות דרב אחאי מפרש (בהעלותך קכד והובא בתד"ה השוחט) כגון שכל אותם המקומות בטבעת אחת וכיוצא בזה בבושט ששוחט בה בהקיפו של סימן כאן מעט וכאן מעט וכשתצטרף החתיכים תמצא בהם רוב וכן מפרש בכתב דרבי אלדד הדני ועוד פירש בשאלתות שאפילו חתך

מיעוט הקנה למעלה לצד העור וחזר וחתך מיעוטו לצד אחר זה שלא כנגד זה דכשרה מאחר שיש כאן רוב אם תצטרפם, ושחיטה העשויה כקולמוס באלכסון כשרה לדברי הכל (ל, ב) (סה"ת ח):

יא. פני יהושע על חולין דף ב/א

בתוספות בדיבור המתחיל הכל שוחטין. **כתוב בהלכות ארץ ישראל דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלות** ואין נראה דאפילו במקדשים שוחטות לכתחלה כו' עד סוף הדיבור. **ולכאורה היה נראה לי ליישב שיטת הלכות ארץ ישראל בזה** דעיקר הטעם לאסור שחיטה בנשים מפני שדעתן קלות כוונתן בזה כיון שדעתן קלות לא מהימני ולא סמכינן אבדיקת סכין דידהו דכיון דבדיקת סכין טירחא גדולה הוא ... ובכמה דוכתי אמרינן להדיא דכל מידי דאית בהו טירחא אשה לא מהימנא וכמבואר...

יב. שו"ע יו"ד סימן א

(א) **הכל שוחטין לכתחלה, אפילו נשים: הגה - יש אומרים שאין להניח נשים לשחוט, שכבר נהגו שלא לשחוט, (וכן המנהג שאין הנשים שוחטות) (ב"י בשם האגור).**

יג. בית יוסף על יו"ד סימן א

ומ"ש נשים. כן כתבו התוספות בריש חולין (ב. ד"ה הכל) (א) **ודלא כהלכות ארץ ישראל (ה"ש לאלדד הדני** לקוטי הלכות אות א עמ' כח) שכתבו דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלה שמא יתעלפו והפוסקים הסכימו לדעת התוספות. **והאגור (סי' אלף סב) כתב שאף על פי שדעת הפוסקים כן המנהג בכל גלות ישראל שלא ישחטו ומעולם לא ראיתי נוהג לשחוט ולכן אין להניחן לשחוט כי המנהג מבטל הלכה ומנהג אבותינו תורה היא** (מסכת סופרים פי"ד הי"ח) עכ"ל:

יד. אבן עזרא על שמות פרק ב פסוק כב

(כב) ותלד. כי אמר - משה. וזאת צפורה הוא האשה הכושית אשר אמר. ואשר כתוב בדברי הימים דמשה אל תאמן. **וכלל אומר לך כל ספר שלא כתבוהו נביאים או חכמים מפי הקבלה אין לסמוך עליו ואף כי יש בו דברים שמכחישים הדעת הנכונה.** וככה ספר זרובבל. **וגם ספר אלדד הדני** ודומה להם:

טו. אבי עזר על הראב"ע שמות פרק ב פסוק כב

וגם ספר אלדד הדני. זה לשון האגור בשם רבינו ברוך. ראיתי בהלכות שחיטה שהביא ר' אלדד הדני הבא מעשרת השבטים אמר יהושע מפי משה מפי הגבורה. כי הזוכה לה' ואינו יודע הלכות שחיטה וכו' ע"ש. על כן אמרתי דברי הרב נדחים מדברי רבינו ברוך:

טז. ספר שם הגדולים - חלק ספרים - מערכת ה אות ס

(ס) **הלכות ארץ ישראל - שמזכירים התוספות והרא"ש ריש חולין, הם הלכות שחיבר חכם א' מזינים שאמר אלדד הדני שבא מעשרת השבטים בימי הגאונים.** וכ"כ הרב שלטי הגבורים ריש חולין ובריש ספר כרתי ופלתי. ועמ"ש בעניותי בריש ס' הקטן מחזיק ברכה על י"ד בס"ד:

יז. ספר ישמח משה - פרשת קרח דף ס/ב

... ועל פי זה יתבאר, בהקדים מ"ש בפסוק (תהלים קמ"ז [קמז יט-כ]) מגיד דבריו ליעקב. בהקדים ליישב הלכות ארץ ישראל שהביאו הרא"ש ריש חולין, שחט ולא בירך שחיטתו פסולה, דאמאי נפסל משום זה, הלא הברכה אינו מעכב בשום מקום, ומ"ש הרא"ש דאותו הגאון כתב חומרות מדעתו, **ח"ו שיעיד שקר לומר כך אמר רבינו יהושע מפי משה מפי הגבורה.** והנ"ל דעל כל פנים משמע מכאן דברכת המצות שהוא רק מדרבנן, הוא תקנות

משה. ולפי זה יש לומר שפיר דלאחר שתיקן משה, אמר יהושע מפי משה מפי הגבורה דשחיתו פסולה מדין תורה ממש, בהקדים ליישב תשובת הרמב"ן שהביא החו"מ בסימן ע"ה, אם ראובן תבע את שמעון גזלתני, דאין להשביעו, דלפי דבריו חשוד הוא, עד כאן.

יח. פתח עינים על יומא דף כו/א

אמר רבא לא משכחת לה צורבא מרבנן דמורה וכו'. אפשר דרך דרש לתת טעם לזה במה שחקרנו בעניותנו דאמרו רז"ל דיעקב אבינו הפריש מעשר מהבנים והוא לוי. ולפום מה דילפינן חומש מדכתיב עשר אעשרנו א"כ גם מהבנים היה לו להפריש מהחומש. וכתבנו במ"א דאפשר דיששכר שנולד עפ"י הנס וכמ"ש רז"ל בלילה הוא דכביכול הקב"ה סייע. הפרישו לתורה והוא מן החומש שני ומשו"ה שבט יששכר עד היום תמיד עוסקים

בתורה כמ"ש בסיפור אלדד הדני. ועל פי זה יתישב הטב דהנה נהירנא שראיתי במפרשים דרבא דייק לומר צורבא מרבנן דהיינו בחור אבל גדול מצוי גם בשאר שבטים ובהכי עבדי רבנן דמשנ"ו קושית התוספות במ"ש ב"ש ואימא יהודה דכתיב יהודה מחוקקי אמאי לא מייתי קרא דכתיב בתורה ומחוקק מבין רגליו דקרא דמחוקק דרישנא ליה בנשיאים הם גדולים אבל יהודה מחוקקי משמע כל השבט עכ"ד ולדרכנו הנה מה טוב דצורבא מרבנן בחור שיוורה לא משכחת אלא מלוי ויששכר דהם השבטים דיעקב אע"ה הפרישם לשם ה' וכיון שכן גדולים וקטנים חלק גבוה הם:

יט. ספר פני דוד - פרשת בהעלותך

יד) ואתנה את הלויים נתונים וכו' בפסוק זה כתוב ה' פעמים בני ישראל. ויראה לתת טעם לזה. ונקדים דאז"ל דלוי היה מעשר מבני יעקב אע"ה ויש לחקור דיעקב אע"ה אמר וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו וילפי רז"ל מיניה חומש ולפי זה הי"ל להפריש שני בנים חומש העשרה כמו שהפריש בכל הנכסים. ועלה בדעתי לומר כי הנה אמת נכון דיעקב אבינו ע"ה הפריש שני שבטים לה' האחד לוי והב' יששכר דיששכר היה עוסק בתורה תדיר כידוע וגם אחר החרבן סיפר אלדד הדני דשבט יששכר עוסקים בתורה תדיר. ולפי שראה יעקב אע"ה דיששכר נולד בדרך נס וכמשז"ל על פסוק בלילה הוא דהקב"ה סייע וכו' לכן בחר להקדישו ללמוד בתורה תדיר ולהורות הוראות בישראל ולזה היה מסוגל לעיון התורה יתר על הכל כמ"ש מז"ה חס"ל עין יעקב נהר י"ג. ואפשר דלרמוז זה נכתב בפ' זה ה' פעמים בני ישראל לרמוז דלוי היה אחד מחמשה בני ישראל והוא חומש והיינו דאמרו ביומא דף כ"ב לא משכח צורבא מרבנן דמורה אלא מלוי ויששכר תרין דאינון מוקדשים לתורה ואהניא קמרא דאבתיהו להורות כהלכה. ואחר זמן ראיתי בס' פענח רזא פ' ויצא שחקר חקירה זו ותירוצו לא הונח לי ע"ש:

כ. ספר סדר הדורות - חלק ימות עולם - האלף הרביעי - ג' אלפים תרצ"ג

ג' אלפים תרצ"ג: נז) בני דן הלכו קל"ה שנים קודם החורבן ולא ידעו מהחורבן ונפתלי גז ואשר באו אצלם אחר חורבן בית שני (ספר אלדד הדני):

כא. ספר יוחסין - מאמר שלישי

והלשינו פריצי ישראל רבב שרירא ורב האי ותפשם המלך שמעאל ובזו כל אשר להם ולא נשאר להם מחיה בעולם, ונתלה זה רב שרירא ביד אחת כבן מאה שנה ולא הוסרו מהגאונות, ובשנת ד' תשכ"ח היה רב האי לגאון וגאונותם היתה שבעים שנה רב שרירא שלשים שנה ורב האי מ' שנה, ודורו הדור השמיני בגאונות:

ובזמן אלו היה אלדד הדני שהביא שחיתות מעשרת השבטים וכתב כל המסעות שהם שם, ואלו הגאונים האמינו לו אע"פ שהחכם ראב"ע ז"ל אינו מודה לו, ובס' המצות והמרדכי הביאו דבריו, וגאון אחר ששמו... השיב על שינוי שהיה בהלכותיו והלכות שלנו בשחיתות: [ראיתי להכניס בכאן שחיתוה אלדד הנזכר פה לפי כ"י הנמצא בעיר אוקספורד וסי' וקרוב מאד כי הוא הספר שהזכיר בעל היוחסין שגאון אחד עשה השגות עליו, כי באמת הביא הספר הזה את דברי אלדד והשיג עליו. המעריך]: אמר רבינו יהושע בן נון מפי משה בן עמרם מפי הגבורה כל הזוכה לישראל ואינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיתו, ואלו הן הלכות שחיטה, שהיותיה, דריותיה, חלדותיה הגרמותיה, ועקריותיה. שהיותיה מה היא...

כב. ספר סדר הדורות - חלק ימות עולם - האלף החמישי - ד' אלפים תרל"ב

כתב שלשלת הקבלה דף ל"ט ראיתי בהלכות שחיטה ובדיקה שהביא אלדד הדני מעשרה שבטים אלו הדברים, שאלה עשו (בנו) [בני] אלקירואן מברבריא אל מר צמח שבמתא מחסיה (היא סורא) כו', ואחרי שהביאו לפני הגאון פרטים רבים מדברי אלדד הדני בדיני שחיטה ובדיקה שנוהגים שם עשרה שבטים, ואומרים שזה האיש אמר להם דברים אחרים ושואלים מהגאון אם ראוי להאמין לדבריו, ואלה הם דבריו, ועוד סיפר לנו אלדד הנ"ל שכשחבר המקדש בראשונה עלו ישראל לבבל ועמדו הכשדים על בני משה ואמרו להם שירו לנו משיר ציון, עמדו בני משה וגעו בבכיה לפני הקב"ה וכתתו אצבעותיהם שהיו מנגנים בהם במקדש ולא רצו לנגן, ובא הענן ונשאם עם אהליהם ובהמתם והוליכם לחוילה בלילה, ובאותו הלילה היה רעש גדול ובבוקר ראו חיל גדול, והסב ה' סביבם נהר שגולל אבנים וחול במקום שלא היה שם נהר מעולם, ועדיין גולל אבנים וחול בלי מים ברעש וקולות שאפילו היה שם הר ברזל היה מנפצו. וזה בימי חול ובשבת נח ולזה נקרא נהר שבתיון, ויש מקומות באותו נהר שהוא רחב שישים אמה ולכן אין יכולין לבא אלינו ולא אנו להם. ואין ביניהם אלא בהמות וחיות טהורות, ולומדין תורת אחד שבעל פה אליהם). ובני דן לא היו יודעין מחורבן בית ראשון, אבל נפתלי גד ואשר שהיו יושבין עם יששכר ומתקוטטים וקוראין אותם בני השפחות וייראו שלא יפול קטטה ביניהם הלכו לישבת דן ונתיישבו יחד, עד כאן קצת השאלה. והשיב מר צמח דעו כי יש לנו בקבלה מרבינו יצחק גאון שבשנת כמו ד' אלפים תר"מ ראו אלדד הנזכר ותמהו בדבריו להיות במקצתן כדברי חכמים שלנו ומקצתן מופלגים, ודעו כשהגלה סנחריב זבולן ונפתלי בשנת ח' לאחז מלך יהודה הלכו לארץ כוש וחנו שם להיותה ארץ רחבת ידים מלאה כל טוב ונתנו בלבם לעבודת ה' והועיל להם כי נכתרו בתורה ובמצות, ואמרו חז"ל עשר גליות גלו ישראל ולא נזכר שבט דן בכל הגליות לפי שמעצמו הלך לכוש קודם החורבן קל"ה שנים, ובאולי לא נסע דן עד גלות שלנו. ומ"ש אלדד הדני כי הם דנים ארבע מיתות בית דין וכי בני משה אצלם ונהר סמבטיון מקיף אותם אמר כנראה במ[פורש] שנבוכדנצר הגלה בני משה עכ"ל. והואיל ואתא לידינו אעתיק לך מה שכתב יוחסין במאמר ה' קודם סדר הקבלה להרמ"א ז"ל. חדשות אני מגיד אשר מצאתי בספר ארחות עולם שחבר רבי אברהם פריצול (פירוש על איוב) (בן מרדכי מאוינין) לחבוש ולהחיות לב נדכאי הגלות המר הזה הארוך זה אלף תקי"ב שנה (הוא ה' אלפים ש"מ), אשר מנגדי תורתנו ואויבינו ילעגו לנו לומר כבר אבדה תקותנו נגזרנו לנו ואין לנו עוד נביא כו', יש ויש לנו אחינו גואלינו עשרת השבטים, ושם מלך ושרים ועם ועם כו', והרי לפניכם (מלכים ב' ס"י י"ה) וינחם בחלח וחבור נהר גוזן וערי מדי וגו', אז יוסיפו סרה ידברו עתק לומר הרוצה לשקר ירחיק עדין וכו'. כתב בספרו הנ"ל פרק ט', ומלכות פיריקא הדגול והנפלא ארץ מדבריות וערים גדולים ובשמים וחיות ועופות זרות עם שתי גלילות היורדין לצפון הנקרא סיקיטניאה אוסטירה בתוך משך הרים רבים וארוכים, ויהודים נסגרים שם לדעת הכותבים. עוד כתב פרק ד', כאשר דבר על עניני דוד הראובני שבא בזמננו זה ובימינו זה מ"ה שנה (א"כ כתב זה ה' אלפים של"ח (ע"ש) כי דוד הראובני היה ה' אלפים רצ"ג). וזה כי היהודי הזה מכת שני השבטים לפי הנשמע מדבריו שאמר שהוא מן העומדים מיושבים במדברות ההם ככני הרכבים באהליהם, ומצבו במדבר חבור באשיאה [אזיא] מאידה, ולמטה מהם והלאה תשלום כל עשרה שבטים, והם סמוך למדברות ללכת לאמיקה וגודא אשר על ים סוף, ולהם ולכולם יש מלכים ושרים ועמים רבים כחול הים, ומוצא הבשמים והפלפל והסמים הפשוטים נקראים בלשון לועז שימפליצ"י וכל טוב הנמצאות בידם. אמנם בין שני הכתות מיהודים האלה יש ביניהם מן הישמעאלים אומה חזקה ותקיפה ועם מלכים רבים להם יזיקו לכת מהיהודים האלה ולא יניחום לעבור ולהתקרב זה לזה, לפי שכבר זה ימים רבים ושנים שהיו מתרחבים ובאים להתקרב זה את זה ולא עלה בידם. וסוף דבריו בזה ויהי מה כי יהיו דבריו נאמנים או לא, די בגלותנו היום וזוהו בגלילותינו אשר נתאמת למלכים ושרים וסרנים בחוצות רומי אשר עדיין יש מציאות לשבטי ישראל הרבים מאד ומלכים רבים להם כו'. וכתב סוף פרק ט"ו, ושם בקליקוט הוא מוצא כנוס בשמים הבאים מרחוק ממקומות אחרים ומאיי הים אשר סביב בים הגדול ההוא, אשר לפי הנמצא כתוב בספרי המלחים ההם יש יותר מאלף וחמש מאות איים ויש שם גם כן יהודים רבים באיים ההן במקצתם. עוד כתב בפרק כ"ד כי

אחר מעבר הגולפו ילכו ויגיעו ליבשת מחוז גליל לאמיקה שקרוב לים הודו, ואם ירצו לעלות בגליל הזה העליון אשר ביבשה הזאת שם ימצאו מדברות גדולות וגם ישובים מהיהודים היושבים על נהר גאניוס, הוא נהר גוזן, וכ"כ בספרים החדשים כי בגלילות אלה למעלה מגבולות לאמיק וממדברות קליקוט נמצאים שם יהודים רבים לאין מספר, ומלכים רבים להם, ורחוקים אלה מאלה כי מהלך רב ביניהם. אולם בין האיים אשר בתוך ים הודו אין קצה למספרם, ולהם בים וביבשה עושר זהב ובשמים, ואם כותבים הנוצרים כי הישמעאלים והשחורים מצערים היהודים ההם ויבזוזם וירדפם, מכל מקום די לומר שיש ליהודים שם מציאות בודאי בעושר וכבוד ומלוכה ובשמים חשובים בידם. וכן כתב החכם הנוצרי בספר עולם חדש, נדפס זה ימים רבים בוויניציאה, וכן כתב בספרו עולם חדש ספר ב' קפיטל ס', שנתגלה להם מציאות יהודים רבים ומלכים גדולים עליהם, מציאות בשמים רבים ורוב הפלפל בידם. ומי שיכפור ויהתל לדברינו כופר בדברי חז"ל (בראשית רבה פ"א), שאל טורנוסרופס לרבי עקיבא מה יום מיומים כו' והשיבו סמבטיון יוכיח וכו', ואם לא יתרצה באלה במכתבי הקודש ראה מה שכתבו בספריהם ובדפוסיהם ליוסף בן גוריון הגדול, והם נקרא יוזיף ביליא יודייקה, ר"ל מלחמות היהודים. ושם בחלק ב' קפיטל ל"ה, בשוב טיטוס מן פרס ומדי הלך ומצא את היהודים האלה מעבר לנהר סמבטיון השובת יום אחד מימי השבוע, והמתין שביתתו ועבר מעבר לנהר סמבטיון והיהודים ההם כבדוהו וקבלוהו בכבוד וקרא שם הנהר סאבטינו, ועיין בספרי שקראתי מגן אברהם בשמי, והחכם הנוצרי הנ"ל כתב כי יהודים רבים סוחרים בקאליקוט מכל מיני בושם ודברים אחרים והן מן השבטים שלמעלה מקאליקוט בין הרי גוזן ונהריו, ושם למעלה מהם נהר סמבטיון המבדיל בין האינדיאני, ועל יבשת גליל לאמיק שם מדבר חבור מן הצד האחר היותר קרוב לנו, ובין שתי כתות האלה מהיהודים אשר מצכם בין הרי גוזן ונהריו. ובין היהודים אשר בחבור מתחת ארכיאה פיליקש יש ישובים רבים וגלילות מפוזרות מכת ישמעאלים אשר יזיקו וימנעו היהודים האלה להדבק יחדיו. עוד כתב פרק כ"ה ובפרק נ"ח מספר עולם חדש כי מליסבונה ראשית ממלכת פורטגאל עד קאליקוט אשר באשיאה [אזיא] בתחלת הודו יש ג' אלפים ושמונה מאות פרסה שהם כמו ט"ו אלף ומאתים מיל, והוא מהלך ט"ז חודש לפחות בזמן הגון ללכת ולשוב, וזאת ראייה אמיתית ומפורסמת על יהודים הנמצאים שמה בקרוב אל פריטי גיואני, כאשר שמענו מפי הכומרים השחורים אשר באו ובאים כל יום ומגידין בבירור מציאות יהודים רבים אצלם. ואלה הכומרים יש ברומי כת אחד קרובה לשלשים, יושבים בבמה חדשה נתיסדה מחדש לשמם, וכל אלה שמעתי מאנשים חכמים אשר היו בקאליקוט כמה פעמים והגידו לפני הדוכס אירקילוס פה פירארה ענין קאליקוט ולאמיקה והפריטי גיואני, וגם רוב היהודים הנמצאים שם ומלכיהם ומעשיהם. ועוד כתב בפרק כ"ו אשר כתב רוגיאן סאקא וטולמיאו ששם יהודים רבים נסגרים מצד מזרחי צפוני:

כג. ספר שם הגדולים - חלק גדולים - מערכת צ אות י

(י) רב צמח גאון הראשון - בנו של רב פלטוי גאון. משרש קין משרש ריב"ז ורבי עקיבא וכו' כ"כ בספר הגלגולים. והיה שנת תרל"א לאלף החמישי. ובספר אלדד הדני ישן הגדפס בקושטנדינא בשנים קדמוניות יש תשובות רב צמח גאון על אשר שאלוהו אם יעשו כדברי אלדד הדני במה שחולק על התלמוד, והוא אמר שכך מקובל לעשרה שבטים מפי יהושע מפי משה מפי הגבורה, והשיב להם בטוב טעם שיש לתלות ששכח מהרפתקי דעדו עליה וכו' ע"ש:

כד. שו"ת נודע ביהודה מהדורה קמא - יורה דעה סימן ב

ראשון מה ששאל על הלכות א"י שהביא המרדכי בשם אלדד הדני הביאו הט"ו ב"ד סי' י"ט ס"ק א' והקשה מעלתו מריש חולין במשנה וכולן ששחטו ואחרים רואין אותו וכו' ושם קאי על חרש שדברו בו חכמים בכל מקום שאינו מדבר ואינו שומע וא"כ שחט בלא ברכה ולמה שחיתו מותרת. והנה אני תמה אטו אנו טעמא דפרושים ניקו ונפרשו והלכה זו נידחת מכל הפוסקים בלא"ה ומה לנו למשכנוני נפשין אהלכתא זו ואעפ"כ לדבריו שהקשה הלא יש כהנה וכהנה להקשות כמו מזרק סכין והלכה ושחטה שלא כיון כלל לשחוט וא"כ לא בירך וכו"ג כמה וכמה. אלא שכל זה לא קשה מידי דטעם הל' א"י שאוסר השחיטה לכ"ע היינו דס"ל דכיון דהויד ולא בירך והברכה שייכא להשחיטה הוי לי' כמומר לאותו דבר או עכ"פ כחשוד לאותו דבר והשחיטה פסולה ע"פ הדין או שס"ל משום קנס אלא שס"ל לקנוס ולאסור גם לאחריו וכל זה במחויב לברך ולא בירך אבל זרק סכין שלא היה כוונתו לשחוט ואינו מחויב לברך איננו חשוד כלל וגם לא שייך למקנסיה וכיון ששחיתת חולין לא בעי כוונה ממילא שחיתו והרי לפ"ז גם ממתני' דחרש שוטה וקטן ג"כ לא קשיא דאינו מחויב לברך ולא שייך קנס ואפילו באדם אחר ששחט בלא ברכה במזיד לדעת אלדד הדני דאוסר שחיתו מ"מ לפי מה שפירשתי שהטעם מפני שחשוד לאותו דבר לפ"ז אם אחרים רואין אותו מודה אלדד הדני ששחיתו כשירה וא"כ קושיתו מעיקרא ליתא דהרי משנתנו באחרים רואין אותו מיירי: